

באר התורה / הג'ר יעקב אשר פלדמן, מח"ס 'כתב משה' ושא"ס, ירושלים

פרשת ויצא

"ויאמר יעקב לאחיו לקטו אבנים ויקחו אבנים"

על אבנים גדולות, ששייך בהן לשון "לקיחה", וצ"ב מה שיעקב אמר "לקטו אבנים", ואילו לגביהם כתיב "ויקחו אבנים".

בשפתי כהן (שם מו) ואמר לקטו אבנים. ובהם אמר ויקחו אבנים ולא אמר וילקטו אבנים, אלא לפי שיעקב היה בעל כח שנאמר "ויגל את האבן" (לעיל כ"ט ז) כמעביר פקק מעל פי הצלוחית לזה הוקטנו בעיניו אותם אבנים לזה אמר בהם לקיטה אבל בערכם היו גדולות לזה נאמר בהם קיחה, עכ"ל.

ולפי"ד על אותן אבנים עצמן, אצל יעקב שהיה בעל כח שייך לשון "לקיטה", ואצלם בערכם שייך הלשון "לקיחה".

גם י"ל דלא על אותן האבנים הכוונה, אלא משום שיעקב לא רצה להטריחם, לכן אמר להם לשון "לקיטה" על "אבנים קטנים", והם אשר ידעו את המטרה לקחו "אבנים גדולות", ולכן כתוב בלשון "לקיחה", עכ"ל.

וכ"ה בתפארת ציון (בפ"י על המדרש) אמר בב"ר (עד יג) שהם בניו, וקראם הכתוב בשם אחיו, על שהיו אז אחיו בגבורתו ובצדקתו, ולכן הגם שלא אמר להם אלא בלשון "לקטו אבנים", שמורה על "אבנים קטנים", אעפ"כ בגבורתם ובצדקתם לקיים מצות כבוד אב, "לקחו אבנים גדולות" לעשות מהם גל, וזה היה כדי להראות ללבן "גבורתם", שלא יעלה על לבו להרע להם, עכ"ל.

ה-

"ויאמר לבן ליעקב הנה הגל הזה והנה המצבה אשר יריתי ביני וביניך: עד הגל הזה ועדה המצבה אם אני לא אעבר אליך את הגל הזה ואם אתה לא תעבר אלי את הגל הזה ואת המצבה הזאת לרעה" ע"כ (שם לא נא-ב).

הנה תחילה כתב "עד הגל הזה ועדה המצבה וגו', והיינו שנעשו הגל והמצבה כשני עדים, וסיים "אם אני לא אעבור אליך את הגל הזה", פ"י שהעדות היא שלא יעבור את הגל. **ואילו בהמשך הפסוק סיים** "ואם אתה לא תעבור אלי את הגל ואת המצבה הזאת לרעה", הרי שנקט העדות גם כלפי שלא יעבור את המצבה.

ו-

בפירוש מהרא"י (תרומת הדשן, שם נב) כתב, "עד הגל הזה ועדה המצבה אם אני לא אעבור אליך את הגל הזה ואם אתה לא תעבור אלי את הגל הזה ואת המצבה הזאת לרעה". לגבי ידיה לא קאמר אם אני לא אעבור אליך את הגל הזה והמצבה הזאת לפי שיעקב לא רצה לקבל מצבה סתם לצורכו לדורות לפי שעתיד תורה לאוסרה לבניו ולהשניאה לפני הקב"ה, דכתיב "ולא תקים לך מצבה" אשר שנה ה' אלקיך" (שופטים טו כב), אע"פ שהיתה אהובה בימי האבות כדאיתא בסמ"ג (לא תעשה מא) אבל לצורך לבן קבלה שלא היתה שנואה בימיו, עכ"ל.

ז-

בספר פנים יפות (שם נב) "עד הגל הזה ועדה המצבה אם אני לא אעבור אליך את הגל הזה ואם אתה לא תעבור אלי את הגל הזה ואת המצבה הזאת". יש לפרש תא דאמר אם אני לא אעבור את הגל ולא הזכיר מצבה, ואם אתה לא תעבור הזכיר שניהם הגל והמצבה, מפני שכבר כתבנו שיעקב היה לו דין ישראל וצריך לו עדים כדכתיב "לא יקום עד אחד באישי" (שופטים יט טו), אבל לבן שהיה לו דין בי"ו וקי"ל (סנהדרין טו ב) בי"ג נהרג בעד אחד, לכך לא היה צריך אלא עדות הגל לבד, עכ"ל.

* * *

בספר חסידים (מרגליות, ברית עולם ושומר הברית סימן שמג) "אחים גם" (תהלים קלא א) גימטרי" בנים וכו', אפשר לומר דרמזו נמי מוסר לאב שבניו גדולים שלא יכביד עולו עליהם אלא יחשבים כאחים, ובהו יהיו נוחים וישבו הוא ובניו בשלוה. וכתב בפרשת ויצא (לא מו) "ויאמר יעקב לאחיו לקטו אבנים" ופירש"י לאחיו הם בניו שהיו לו אחים נגשים לצרה וכו', למדנו שיעקב אבינו ע"ה היה מחשיב את בניו כאחיו. **וכן ראוי לאב שיחשוב בניו גדולים כאלו הם אחיו ובהו יהיו שקטים ושאננים וזהו הרמז כי אחי"ם ג"ם גימטריא בנים כאשר כתבו רז"ל,** עכ"ל.

"ויקח יעקב אבן וירימה מצבה: ויאמר יעקב לאחיו לקטו אבנים ויקחו אבנים גל ויאכלו שם על הגל" ע"כ (לא מה-מו).¹

בפי"ר ש"י (שם מו) לאחיו הם בניו, שהיו לו אחים נגשים אליו לצרה ולמלחמה, עכ"ל.

בתרגום יונתן בן עוזיאל (שם) ויאמר יעקב לבניו דהנה קרי להם אחיו.

א-

בר"א מזרחי (שם) לאחיו הם בניו, וקורא אותם אחיו מפני שהם נגשים אליו לצרה ולמלחמה. ובבראשית רבה (עד יג) אמרו "כמה אחין היו לו ליעקב, חד, ולווי קבריה. אלא אלו בניו, והוא קורא אותן אחיו - גבורים כיוצא בו צדיקים כיוצא בו". ולא ידעתי למה לא יהיה פירושו - לאחיו של לבן שבאו עמו, כדכתיב "ולבן תקע את אחיו" (שם כה) וכמוהו "ויאמר פרעה אל אחיו מה מעשיכם" (ויגש מו א), או לאוהביו שבאו עם לבן דומיא ד"ויקרא לאחיו לאכל לחם" (שם נד) שאחר זה, שפירש רש"י "לאוהביו שבאו עם לבן".

ושמא יש לומר, שמאחר שהגל והמצבה שניהם יחד הן לעד בין לבן ובין יעקב, כדכתיב "עד הגל הזה ועדה המצבה" (שם נב), והמצבה העמיד אותה יעקב כדכתיב "ויקח יעקב אבן וירימה מצבה" (שם מה), יחוייב מזה שהגל גם יעקב לקט אותו על ידי בניו, לא על ידי אחיו של לבן או על ידי אוהביו שבאו עם לבן. ואין לטעון מ"ויאמר לבן ליעקב הנה הגל הזה אשר יריתי" (שם נא), כי גם במצבה אמר לבן "והנה המצבה אשר יריתי", עכ"ל.

ב-

ובפרוש הט"ז (שם מו) לאחיו, הם בניו כו'. קשה וכי בנים אינם נגשים למלחמה בשביל אביהם כמו אחים, וי"ל דאחים נגשים למלחמה בלי שאלה ממנו משא"כ בנים מתייעצים תחילה עם אביהם. וכן איתא גבי שמעון ולוי אחי דינה שהרגו שכם ולא שאלו עצת אביהם תחילה (וישלח לד כב). כדפירש"י על בני יעקב שמעון ולוי בניו היו ונהגו עצמן כשמעון ולוי. **ויש מקשים** מנליה לרש"י דעל בניו קאי שמא על אחיו של לבן כמו "ויאמר פרעה לאחיו" (ויגש מו א) דפירושו לאחיו של יוסף, וכן פ"י הרמב"ן באמת כאן ולאחיו של לבן. וי"ל דגבי פרעה הוזכר תחילה אחיו של יוסף שהיו לפניו פרעה (שם ב), משא"כ כאן דלא נזכר אחיו של לבן תחילה. ובסמוך גבי "ויקרא לאחיו לאכול לחם" פירש"י דהיינו לאוהביו שם א"א לפרש על בני יעקב כי כתיב שם ויקרא לאחיו משמע שלא היו אצלו וצריך קריאה וזה לא שייך גבי בניו שהרי עמו היו הולכים שם, ולא דמי למ"ש בפי' ויחי (מט א) "ויקרא יעקב אל בניו" דשם היה לכל אחד דירה מיוחדת וקראם לו אלא כאן הוא לאוהביו של יעקב שהיו עם לבן קראם יעקב לכבדם בסעודה, עכ"ל.

ג-

ובהעמק דבר (שם מו) ויאמר יעקב לאחיו. פרש"י ע"פ המדרש דלאחיו היינו בניו. דא"א לפרש אחיו כמו לעיל "נגד אחי ואחיק" (ויצא לא לו). וכן להלן "ויקרא לאחיו". שאין ד"א לבקש אנשים חשובים ללקט אבנים לאכילה, אלא ע"כ המה בניו. **ועדיין צריך טעם** למה באמת לא צוה לעבדיו ושפחותיו לעשות כן. ותו למאי כתיב לאחיו. ולא לבניו. אלא בשביל שהיה בזה הענין מידת יעקב לשבת בטח ושלוש עם אנשים. ואע"ג שלבן הקניטו הרבה ובפרט בסוף דבריו אמר כל אשר אתה רואה לי הוא. מ"מ לא חש יעקב לזה וביקש לרדוף אחר השלוש ולעשות לגימה לקרב את לבנו. ורצה עוד להרגיל בניו למדה זו הנפלאה. ע"כ צוה אותם ללקט אבנים לשם כך. ואם היה אומר בני לקטו אבנים לא היה נקלט בלבבם דרך מוסרי בזה ואמרו בלבם כי עושים בצווי אביהם ע"כ קראה אחי לקטו אבנים להגיד יושר מדה זו שגם בלי גזרת אב. יפה לנו לאחוז במדה מישבת לבטח. ועי' להלן ל"ב כ"ו ומ"ט כ"ד. ובסי' דברים ל"ג כ"ח:

ד-

הנה "לקטו אבנים", לכאורה המשמעות אבנים קטנים ששייך בהו לשון "לקיטה", וכתב "ויקחו אבנים", והמשמעות של "ויקחו" הוא

¹ **בן איש חי** (שנה שניה פרשת ויצא) "ויקח יעקב אבן וירימה מצבה, ויאמר יעקב לאחיו לקטו אבנים" וכו'. צריך להבין מה רמז יעקב אע"ה בדבר זה שלקח הוא תחלה אבן אחת גדולה וירימה מצבה, דכיון דאמר מצבה, משמע דהיתה אבן גדולה, ואח"כ אמר לאחיו שהם בניו לקטו אבנים קטנים להניחם על אותה האבן הגדולה או סמוך לה ועשו מזה גל, והלא דבר הוא מה כוין לרמוז בכל זה. **וני"ל בס"ד**, דידוע ישראל נקראו בשם אבן, דכתיב "משם רועה אבן ישראל" (ויחי מט כד), ופרשנו הטעם דנקראו אבן, מפני כי האבן אשר תמצאנה למטה בקרקע מדרס כף רגל, הנה אפשר שתעלה למעלה למעלה, שיבנו אותה בכיפת המגדל אשר יושב המלך בתוכו, ונמצאת עומדת למעלה מראשו של מלך, והוא הדבר אשר דבר הכתוב "אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה" (תהלים קיח כב), כן ישראל אשר ירדו

גלות לבירא עמיקתא והיו למדרס כף רגל, או יתעלו בתכלית ויתקיים בהם "ונתנד ה' אלהיך עליון על כל גויי הארץ" (כי תבוא כח א). אך ידוע לא גלו ישראל ונעשו מדרס כף רגל אלא כדי שיתוספו עליהם גרים, כי א"א לישראל בלי תוספת, יען כי ישראל נקראו קודש, דכתיב "קודש ישראל לה" (ירמיה ב ג), וכל קודש צריך לו תוספת, כי צריך להוסיף מחול על הקודש בכל מקום, ולכן יעקב אע"ה לקח תחלה אבן אחת גדולה הרומזת לישראל עצמם שהם גוי אחד בארץ, **ואמר לבניו לקטו אבנים**", רמז לגרים, שצריכים להשתדל לקבץ גרים תמיד בכל דור ודור כדי להוסיף מחול על הקודש, כי זהו כבודו של קודש לעשות לו תוספת מן החול בכ"מ, ולכן השבת שקראו הכתוב קודש, צריך לעשות לו תוספת מן החול הן בכניסתו הן ביציאתו, עכ"ל.